

De debò volem i podem normalitzar la llengua catalana?

Joan Martí i Castell

Universitat Rovira i Virgili de Tarragona. Institut d'Estudis Catalans. Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. Reial Acadèmia de la Llengua Basca / Euskaltzaindia.

1. Introducció

Ara fa tot just deu anys que aquesta revista volgué acollir un article en què plantejava algunes reflexions entorn de l'estat en què es trobava la llengua catalana (vegeu núm. 66, I trimestre 2009).

Entenc que l'examen de qualsevol problema és útil si se'n fa un seguiment per tal de verificar si evoluciona o involuciona, i de corregir-ne, consegüentment, el que calgui per a una millora progressiva general que menii a la seva resolució, no a l'habitudo de viure-hi sense perspectives d'eliminar-lo. El període transcorregut des que vaig fer l'escrit és prou extens per a poder fer un balanç dels avenços o dels retrocessos. Però he de confessar d'antuvi allò que he pensat quan m'hi he posat: té cap sentit tornar a revisar com ens trobem sociolingüísticament, si no és per expressar que ja hem arribat a l'estadi de normalització, si més no, mínim desitjable o que ja en tenim la clau? Si l'única cosa que volem esbrinar és en què s'ha millorat, en què s'ha empitjorat o en què estem si fa no fa igual, paguen la pena els esforços ingents; són prou eficaços?

De què serveix reconèixer que s'han fet passes en tal o tal aspecte del coneixement i l'ús del català si s'accepta la indefensió respecte a la condemna perpètua de no poder-lo alliberar d'una dominació que li sostreu l'estatus que correspon a qualsevol llengua de cultura? No vull donar a entendre que no ajuda a res, però sí a ben poc, si hom no és capaç de trobar el desllorador que alliberi imminentment els catalanoparlants d'una anomalia que ha esdevingut endèmica i que és del tot intolerable.

Com no vaig fer l'any 2009, tampoc no em basaré en xifres, percentatges i estadístiques, que podrien desviar una valoració específica en sentit positiu o negatiu; ja hi ha estudis excel·lents que han fet l'anàlisi

dels resultats concrets del darrer dictamen sobre l'estat de la llengua catalana. Em limitaré a fer-ne una estimació a partir solament de principis generals i de comprovacions de detalls per a mi obvis i indiscutibles, al marge de qualsevol càlcul pretesament impecable sobre cap resultat numèric.

2. El català: llengua subordinada i prescindible

Anticipo una deducció general primordial: penso que fa deu anys el català vivia en una anormalitat, el fons de la qual no ha variat substancialment, ni endògenament ni exògenament. No vull dir amb això que no n'hagin canviat diversos aspectes, en bé i en mal; parlo solament del que per a mi és l'essència que condiciona poder arribar a les transformacions profundes que facin albirar la fi d'un estat injust i il·lícit. El català és una llengua subordinada que no gaudeix, ni de bon tros, de la posició ni del rang d'una llengua normal. Si algú respon que, tenint en compte el que hom vulgui, mai no deixarà d'ésser supeditada, sotmesa, solament puc entendre que està dient que mai no n'assolirem la normalització. I si allò que respon és que el català avui ja no és una llengua subordinada, solament puc entendre que el concepte seu de subordinació no té res a veure amb el meu. En realitat, no és gens supèrflua aquesta deliberació, perquè fa la impressió que alguns sociolingüistes analitzen la llengua catalana com si ja fos normal, alliberada de qualsevol domini. La inèrcia de l'anomalia de segles ha dut a fer veure com a lògic allò que és escandalosament i amenaçadorament irregular; el català malsobreviu (si se'm permet el neologisme), ha estat i està encara durament escapçat, en un procés que, ara com ara, no té aturador. He de tornar a allò en què insisteixo sovint: mentre no sigui absolutament imprescindible per a viure als Països Catalans, no haurà conquerit ni el llindar de la normalitat. Fa deu anys exposava una preocupació que per a mi és el diagnòstic més fiable i clar de quina

és la situació de la llengua catalana, al marge de tots els detalls, quantitats i tants per cent que s'hi vulguin afegir. Deia que qualsevol ciutadà que visqui als Països Catalans podia prescindir totalment, durant les vint-i-quatre hores del dia, de la llengua pròpia; quan un idioma pot ésser deixat completament de banda, és que sens dubte està amenaçat de desaparició senzillament per invalidesa, ja que si qualsevol se'n pot desentendre esdevé secundari, residual, fins a esfumarse del tot, fins a ésser engolit, per glotofàgia, per una altra llengua dominant; aquesta, indispensable. Em dol haver de fer exactament el mateix dictamen sense cap pal·liatiu nou: qualsevol ciutadà pot encara en l'actualitat abandonar sistemàticament la llengua catalana sense que es produeixi res de particular pel fet d'abdicar l'únic idioma considerat legalment, estatutàriament, propi de Catalunya. Si algú creu que exagero i que això no és veritat, el convido que en faci la prova.

Quan constatem, com fa deu anys, que el català no s'usa per tothom, sempre, arreu i per a qualsevol finalitat, entenc modestament que els números, per molt que aparentment siguin favorables, són poc rellevants. No poso en dubte que el català es parla més, s'entén més, es llegeix més i s'escriu més.

Ara, podem afirmar que un catalanoparlant quan s'adreça a l'Administració de l'Estat espanyol als Països Catalans no sent una certa cohibició o fins i tot por, de tal manera que opti pel castellà, perquè allò que vol essencialment és resoldre problemes personals? Podem exigir el bilingüisme passiu a un pacient quan el metge que l'ha de visitar és castellanoparlant?; no li estem reclamant una elecció que li pot provocar una tensió incòmoda? Podem parlar en català a les forces de seguretat de l'Estat amb naturalitat total? I així endavant. En la tria de llengua, els ciutadans catalanoparlants pateixen sense remei una pressió psicolingüística quan s'han d'adreçar als castellanoparlants monolingües: si es mantenen en el català, pensen que potser els són poc deferents; si abandonen el català, pensen que no són fidels a la llengua pròpia. Dit d'una manera més precisa: és normal una llengua quan, perquè subsisteixi, se n'hagi de sol·licitar justament la militància activa dels parlants? Parlo de militància, no de lleialtat; una militància que provoca, vulgues que no, que hom discrimini aquells que la practiquen dels qui, en canvi, renunciïn a fer-ho. Contestem-nos aquestes preguntes amb el cor a la mà, sense autoenganyar-nos. El català no té avui més poder que fa deu anys ni més prestigi. Una empresa important arrelada a Catalunya, a la interpel·lació d'un client sobre l'ús exclusiu de l'espanyol i l'exclusió del català, s'ha

permès de respondre-li que el motiu és que la direcció ha decidit que cal usar-hi oficialment solament llengües, no dialectes! (vull imaginar que en la resposta no hi ha gens de mala fe; aleshores, la causa és pitjor, perquè vol dir que la realitat en què es troba la llengua catalana crea la percepció que és un dialecte d'un altre idioma, que el català no arriba a tenir la categoria de llengua). És grotesc, per exemple, l'experiment a què es pot dir que tothom ha estat sotmès: comprar un utensili, un estri qualsevol en algun lloc dels Països Catalans, trobar-hi un full d'informació diversa que necessita una taula per a poder-lo desplegar completament i comprovar-ne la redacció en deu, quinze, vint llengües, cap de les quals no és el català, essent-hi immancablement, és clar, el castellà!!! Algú als Països Catalans ha llegit en català les instruccions d'ús i les característiques de cap medicament?

3. L'analfabetisme social dels Països Catalans

En un altre sentit especialment decisiu, una llengua de cultura en plena vitalitat no pateix l'analfabetisme social entre els parlants, causat per la realitat sociolingüística, que pateix el català: les llengües que tenen una existència no anòmala són aquelles que s'usen qualitativament

amb una correcció que és el reflex d'una competència suficient, perquè tenen el suport de la presència social permanent i pràcticament exclusiva; perquè ocupen l'espai que els correspon a l'escola; en els mitjans de comunicació social; en el món laboral; en les tanques publicitàries de les vies públiques; en l'administració... El català, fa deu anys, i ara, és massa lluny d'aquests objectius: malgrat la tasca ingent de l'escola, l'ús que en fan una bona part dels qui el parlen o l'escriuen seria qualificat d'analfabetisme social en un col·lectiu lingüístic normalitzat; i els usuaris en són conscients, fenomen que comporta la convicció generalitzada i acomplexant que no el dominen prou, que s'hi expressen malament; aquesta és una alteració altament condicionant, que genera un complex d'inferioritat i, doncs, un autoodi, si més no latent, que intimida i que, per tant, retreu molts ciutadans de recórrer-hi, sobretot en el nivell escrit. Als Països Catalans es viu una dialectalització, una fragmentació recessiva que comporta una competència més que deficient i el rebrot de la diglòssia; el poder d'una llengua també es basa en la disciplina respecte a una preceptiva sòlida i es ressent quan la comunitat no s'adapta a la normativa i quan aquesta no té la genuïnitat, solidesa i claredat imprescindibles. El català reula en qualitat d'ús, particularment en les generacions més joves.

És normal una llengua quan, perquè subsisteixi, se n'hagi de sol·licitar justament la militància activa dels parlants?

4. Els catalanoparlants creuen majoritàriament que llur llengua mereix l'estatus de qualsevol llengua de cultura? La bilingüització, la minorització, la immigració i la problematització dels Països Catalans

En una democràcia sòlida, la llengua que hagi viscut durant segles en l'opressió, a vegades ferotge, reclama que s'imposi legítimament una sola disposició digna i suficient: si el poble de què és identificadora ho vol, la recuperació immediata, sense cap atzucac inútil i innecessari, de totes les característiques sense excepció de què ha gaudit històricament en llibertat i de què gaudeixen les llengües de cultura en els països democràtics avançats. Crec que no hi ha cap altra sortida. El català no necessita anar millorant; necessita la normalització plena, és a dir, l'estatus equiparable a l'italià, al francès, a l'alemany, a l'espanyol... És un oxímoron el concepte «normalitat a mitges», que alguns experts atorguen al català; és un eufemisme d'anormalitat; normal o anormal (no hi ha un *quasi* entremig); sí o no; ésser o no ésser; i ésser sense concessions de ningú i sense restriccions imposades per interessos de governs centralistes. Probablement, les «concessions» que m'inquieta, perquè les fan persones de la lleialtat de les quals no tinc cap mena dubte, tenen una explicació en un fenomen complex, segons el qual s'ha desvirtuat semànticament el

El català no necessita anar millorant; necessita la normalització plena, és a dir, l'estatus equiparable a l'italià, al francès, a l'alemany, a l'espanyol...

concepte «normalitat». Com que des de centenars d'anys no s'han tingut drets lingüístics o ben pocs, tot allò que avui es té sembla que és prou i que som, en conseqüència, en la via victoriosa. En l'any 2019, com en l'any 2009, em fa la impressió que hem convertit en normal allò que és anormal. Són tants anys que no hem pogut respirar en llengua catalana, que ara, amb una oficialitat que serveix de ben poc, amb l'ensenyament a l'escola, amb una mica de música, de ràdio i de televisió... ja podem estar contents i agraïts. I amb deu anys ni l'oficialitat ha acollit menys marginalment el català, ni l'escola s'hi ha obert (al contrari, ha de suportar les crítiques a la immersió, basades en el cinisme i la mentida), ni podem anar al cinema en català si no és cercant-lo amb lupa, ni tampoc escoltar-lo, llegir-lo, «veure'l» fins i tot sense voler (ecologia de la llengua) tant com seria obligatori que fos en justícia i democràcia. Com que sempre s'ha parlat de normalització lingüística, expressió que s'ha anat repetint des dels anys setanta, sense argumentar objectivament què és i, per tant, quan es podrà dir que ha estat assolida, s'ha acabat, a parer meu, no sabent què significa exactament «normalització». En un article de

fa molt més de deu anys, em preguntava què és el normal en el procés de normalització lingüística. No s'hi valen les respostes aproximades, ni s'hi val a fer «trampes»; i per a evitar una cosa i una altra, hem de respondre una primera pregunta, si es vol avançar per la via que proposo: Catalunya i els Països Catalans exigeixen que llur llengua pròpia sigui com qualsevol altra llengua de cultura (alemany, espanyol, italià, francès...) o no? No, no és una qüestió absurda o desgavellada, perquè no podem descartar que alguns opinin d'una manera que desconcertin. Si la resposta és que sí, que són de la mateixa categoria, voldrà dir que allò que qualsevol comunitat sense conflictes lingüístics especials entén que ha de caracteritzar l'estatus de la llengua pròpia, ho ha de reivindicar també la comunitat catalana per a la seva. Si, en canvi, el que es pensa majorment sobre el català és que es tracta d'un idioma menor, secundari, subsidiari... aleshores estem obligats a dues accions: la primera i principal, confessar-ho públicament i sense embuts (és la necessitat de dir la veritat a què m'acabo de

referir); o sigui que els sociolingüistes i els polítics sobiranistes expliquin a la societat que, a causa de la ideologia lingüística que hi és predominant, de la demografia, de la immigració... no es pot aspirar que el català sigui sociolingüísticament com l'italià, l'alemany, el francès, l'espanyol...; i segona, tenint

en compte que, al català, no se li atorga la categoria d'aquests altres idiomes, perquè és de menor rellevància, establir a què es pot aspirar exactament i sobretot a què s'ha de renunciar. Altrament ens deixem atrapar per la voluntat, dels qui són hostils a la llengua catalana, de problematitzar-la, de fer-la veure com una obsessió absurda, especialment mitjançant la difusió de la ideologia de la bilingüització i de la minorització: es mira, paradoxalment, de convertir els catalanoparlants en culpables del fet que històricament se'ls hagi arrabassat per la força la nació i la llengua. Per exemple, s'analitza Catalunya com un obstacle a la vida democràtica complexa amb els nouvinguts i l'inconvenient que es considera més negatiu és la llengua mateixa; tan fàcil com seria que s'hi integressin als Països Catalans mitjançant el castellà! Els poders centralistes desitgen que es difumini tant com sigui possible la realitat nacional catalana, a través de les allaus migratòries; i cal reconèixer que tenen prou èxit en llurs propòsits. Saben que si els qui s'instal·len als Països Catalans triessin majoritàriament el català com a llengua social, l'ús creixeria considerablement, així com decreix pel fet que hom els anima, amb bons

resultats, per raons d'eficàcia, a escollir el castellà. La immigració augmenta objectivament, en definitiva, la submissió al castellà.

5. La normalització exigeix un canvi radical mitjançant mesures legals contundents i immediates. Què se'n fa, de la Llei de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya?

En la redacció d'aquest article, m'ha assaltat una idea que m'ha aclaparat: essent així que, després d'anys i anys de cooficialitat amb el castellà i l'occità, no es pot anunciar de cap de les maneres que el català viu en la normalitat, no podria ésser que ras i curt hom tingui la consciència inconfessable que no arribarem mai a aquesta situació, si no és per vies distintes a les, nogensmenys, imprescindibles de l'estudi de com en varia la situació, i mirant de posar-hi remei amb algunes propostes que potser han d'ésser molt contundents i fins i tot arriscades? El lector deu pensar que ho

dic carregant la responsabilitat als adversaris de la nació, l'idioma i la cultura catalans; doncs no: justament el que més m'ha angoixat de la hipòtesi és que em fa la impressió que són les forces de dins les que més clarament contribueixen, conscientment o inconscient, a romandre en

l'observació de les balances que es limiten a subratllar que en segons quins aspectes el català Déu n'hi do! la presència que té; que en tal o tal espai, no tant; i que, ai las!, en tal i tal altre amb prou feines s'hi sent. Per aquest camí em penso que ja s'ha demostrat que no anem enlloc. De quan tinc ús de raó, no he deixat de llegir estudis i més estudis, per cert no coincidents entre ells, que ens informen de com va la societat pel que fa a la llengua catalana: estàvem malament i continuem estant malament.

Per exemple, més que la realització periòdica d'un dictamen, no seria més eficient que, emparats per la societat, es fes complir tota, absolutament tota, i sense contemplacions, la Llei de Política Lingüística que el Parlament de Catalunya va aprovar democràticament? Doncs si fa deu anys constatava que no s'aprofitava prou, ara he de dir exactament el mateix. I que quedi clar que l'ús d'aquesta llei l'interpreto no pas pensant en la repressió contra l'incompliment, sinó principalment en la defensa dels ciutadans, com defensats legalment es troben els del Quebec amb l'ús del francès. Amb el segle XXI ja avançat, als Països Catalans encara hem d'afrontar la repressió física i moral pel fet d'exercir el dret de servir-nos de la llengua pròpia! Ara i adés ens

assabentem d'episodis realment llastimosos, solament distintius de nacions totalitàries, dictatorials («Aquí [a Catalunya] se habla español, porque estamos en España!»; «Deja de hablar en catalán o tomaré decisiones duras»...). Però ens hi acostumem fàcilment; diem que són casos singulars. Ni que ho fossin!

6. Hem d'abdicar el nacionalisme i el sentiment identitari?

He constatat allò que personalment considero un fenomen nou i ensems el més perillós per a determinar la desaparició del català: sociolingüistes catalans, des de fa relativament poc temps, no solament eviten tant com poden de parlar de nacionalisme i d'identitat, sinó que, endemés, quan s'hi refereixen, és per aplicar un revisionisme en els dos conceptes, que condueix a rebutjar-los. En això, no sé si són els estudiosos que segueixen alguns polítics independentistes o si, a l'inrevés, són aquests els qui se sumen a allò que difonen

les noves «teories científiques»; jo diria que actuen els uns i els altres comunament, creant un cercle en què mútuament es retroalimenten. S'ha oblidat que el nacionalisme és senzillament la defensa de la nació? Per què ara n'hauríem de fer fàstics? Refusem la diversi-

tat, que és justament la suma universal de les identitats, en un món en què l'homogeneïtzació cerca d'anivellar-ho tot des del mirall dels més poderosos? Què n'hauríem de fer, de les defenses dels pobles, de les cultures, dels idiomes, de la igualtat en la diferència? Fa deu anys fèiem un discurs del tot diferent del que ara intenten que s'accepti des de fòrums potser no molt nombrosos però prou insistents i qualificats (?) perquè tinguin els seus efectes socials. Patim una sensació d'intimidació si parlem obertament de la necessitat d'insistir, com ens ensenyà Pompeu Fabra, que cal la defensa d'una llengua nacional per tal que Catalunya i els Països Catalans servin la pròpia idiosincràsia, i que una necessitat va lligada indistriablement amb l'altra. En aquest punt, diguem-ho clarament, estem involucrant, i es tracta justament de l'aspecte ideològic més important i transcendent, a parer meu; hom titlla de provincià i insolidari aquell qui parla de la nació i de la identitat catalanes; podem anar enlloc, així?

7. Cal reconèixer obertament la anormalitat en què viu la llengua catalana

En els nostres dies no s'ha tancat la polèmica sobre la fragilitat vital del català i té igual o més força que deu

Amb el segle XXI ja avançat, als Països Catalans encara hem d'afrontar la repressió física i moral pel fet d'exercir el dret de servir-nos de la llengua pròpia!

anys enrere. Cal remarcar que els qui afirmen que el català està submergit en una mena d'agonia lenta són professionals tan insignes com els qui els retreuen que insinuar que pugui morir és practicar el catastrofisme. En els segles XIX i XX alguns polítics deien que la veritat no és revolucionària. No; no és ni revolucionària ni reaccionària; senzillament respon a la pràctica honrada de mirar d'explicar la realitat sense amagar-ne res, ajustant-se tant com es pugui a l'objectivitat dels fets i procurant que l'inevitable subjectivisme sigui al màxim de ponderat. Allò que, a parer meu, no és admissible és justament el contrari: no dir-la sempre i tota, encara que sigui amb la finalitat aparentment noble de no espantar ningú. No hem de creure solament en la maduresa personal individual, sinó en la de tots els ciutadans; no perquè sí, sinó perquè la història ens ha demostrat a bastament i amb escreix que el poble català no solament no s'ha fet enrere en les seves reivindicacions quan les circumstàncies han estat molt difícils, sinó que fins i tot s'ha lliurat amb més ímpetu a defensar els drets humans justos i legítims. Per què, doncs, hom ha de tenir por d'explicar amb tota la crueltat que calgui la situació minoritzada, subordinada, dominada, marginada i maltractada de la llengua catalana?

8. En una república catalana independent hi ha d'haver una sola llengua oficial

M'esvero encara més quan, a diferència de fa deu anys, situo de ple el 2020 en el procés endegat en favor del dret a l'autodeterminació de Catalunya, perquè significa que en la perspectiva de reconstruir una república independent, al meu entendre, es parla molt poc de l'estatus que hi tindrà la llengua catalana. I, quan se'n parla, novament apareixen sociolingüistes i polítics sobiranistes que coincideixen a aclarir (no fos

cas que...) que el català seria l'idioma cooficial amb el castellà; alerta!: exactament igual que ara, que fa deu anys, que en fa quaranta, que en fa setanta... I la història, que no serveix per a res? Algú, per savi i bon estrateg que sigui, pot negar que el problema secular que pateixen Catalunya i els Països Catalans és degut essencialment a la qüestió lingüística? En un hipotètic estat català independent, la llengua catalana ha d'ésser l'única oficial en tant que n'és l'única pròpia tradicionalment, legalment, estatutàriament, i s'ha de dir explícitament; l'única pròpia, perquè, mitjançant seu, expressem una cultura distinta i inconfusible respecte a cap altra; a partir de la satisfacció d'aquesta necessitat ineludible, malgrat que no sigui suficient per a la normalitat, la convivència pacífica i respectuosa amb qualsevol altra llengua no solament ha d'ésser acceptada, sinó que també ha d'ésser impulsada, però amb una planificació que preservi la integritat del català. Si algun sociolingüista en té prou amb l'estatus que té ara el català, que ho digui obertament, que no ho dissimuli. Personalment no tinc cap dubte que els governs d'Espanya, el d'ara i els d'abans, haurien pagat qualsevol preu perquè el català morís. Per què el general Queipo de Llano amenaçava dia rere dia pels mitjans de comunicació que en acabar la guerra civil espanyola el cos sense vida de Pompeu Fabra seria arrossegat per la Rambla de Barcelona juntament amb tota la seva obra nefasta d'ordenament de la llengua? Què diantres li havien d'importar un filòleg i lingüista, una gramàtica i un diccionari? L'explicació no és difícil, per la qual cosa em sorprèn que hi hagi estudiosos especialistes i persones que s'ocupen de la cosa pública que no en siguin conscients: sense la llengua nacional que va recompondre el Mestre, no seríem el poble que, malgrat tot, encara som; és la llengua nacional que Fabra va recuperar la que ha permès que es mantingués forta entre nosaltres

la idea que som una nació. Si hem resistit les ensulsiades sense solució de continuïtat des de fa segles provocades pels governs centralistes, és perquè hem mantingut la llengua, la qual ens ha cohesionat i vertebrat transversalment, més enllà de les diferències ideològiques o de classe social. Als sociolingüistes (o als lingüistes), no sóc jo qui els ha d'explicar els resultats de la ideologia de la bilingüització espanyol/català. Si fa deu anys remarcava que els joves, sense ésser hostils al català, no tenien, en canvi, un sentiment d'identitat prou clar i sòlid, avui el mal s'ha agreujat, perquè ha aparegut sobtadament el discurs a què m'acabo de referir. Fixem-nos, a més, en la paradoxa: es demana a les noves generacions que no defensin ni el nacionalisme ni posicions identitàries, i, ensembles, hom els anima a practicar la militància sistemàtica del bilingüisme passiu; per quin motiu ho haurien de fer? Com poden entendre unes posicions tan contradictòries? Afegim-hi el que ja he remarcat com la realitat probablement més greu de la situació sociolingüística del català: que, encara que hom

habiti als Països Catalans, se'n pot desentendre del tot. Sumant el discurs pretesament asèptic al fet que si parles espanyol ningú no te'n farà retret, què hem d'esperar dels més joves, a qui hom educa insistentment en els valors del pragmatisme i, doncs, de l'estalvi de l'esforç més salvatges. Ni els anhels d'una república catalana independent ni els de la normalització lingüística són estrictament ideològics, sinó que responen a l'exigència de la restitució a allò a què la societat catalana no ha renunciat mai, sinó que se li ha pres per la força.

9. El català a la Unió Europea

Fa deu anys el català no tenia les portes obertes a aquesta plural, democràtica, solidària Unió Europea de les nacions, de les llengües i de les cultures. Avui, exactament tampoc. S'ha construït una Unió Europea que s'interessa solament pels estats i que s'amoïna essencialment, gairebé exclusivament, per la realitat econòmica. Una Unió Europea on decideixen els més forts i en què els més desvalguts poca cosa tenen ni a dir ni a fer. Què pot esperar la llengua catalana en un context com aquest de l'expansió i presència en el Vell Continent? Si no canvien radicalment les coses, a parer meu, res que no sigui purament simbòlic, i encara; una llengua que havia arribat a ésser coneguda, estimada i usada en les més altes instàncies al

llarg de tota la Mediterrània, avui és grollerament marginada en un àmbit pel qual històricament Catalunya sempre ha sentit un afecte especial. Quin europeisme exactament ens sol·liciten, que pugui ésser igualitari, democràtic, útil, profitós per a tothom?

10. Els governs estatals centralistes no volen ni l'autodeterminació de les nacions ni l'estatus just i digne de cap llengua que no sigui l'oficial de l'estat

Vull creure que ningú no ha deixat d'aprendre una lliçó capital, la lliçó principal per a la Catalunya del segle XXI: Espanya no ha volgut, no vol i no voldrà mai l'autodeterminació de Catalunya: per damunt de la veritat i

Es demana a les noves generacions que no defensin ni el nacionalisme ni posicions identitàries, i, ensembles, hom els anima a practicar la militància sistemàtica del bilingüisme passiu; per quin motiu ho haurien de fer?

de la igualtat i de la democràcia, la unitat d'Espanya, deia un representant del Govern espanyol. Potser no se'ns fa tan evident que aquesta lliçó en duu implícita una altra: Espanya no ha volgut, no vol i no voldrà mai que el català tingui el mateix rang que el castellà: aquest ha d'ésser la llengua hegemònica i dominant; per damunt de la veritat i de la igualtat i

de la democràcia, també hi ha l'hegemonia subordinant del castellà. I això, llevat d'excepcions tan honorables com minoritàries, és un axioma per a la dreta, per al centre i per a l'esquerra espanyols (i no exclusivament espanyols). En conseqüència, si és obvi que la independència se l'hauran de guanyar els catalans amb els aliats espanyols i no espanyols que vulguin seguir-los, no ho és menys que la veritable normalització de la llengua catalana no la pactarà tampoc mai ningú de l'Estat centralista; l'hauran d'assolir els mateixos catalanoparlants. No ens enganyéssim. Aquestes consideracions ja figuraven en el nucli principal de la doctrina de Pompeu Fabra, tant per a la nació com per a la llengua. Per la qual cosa, primer de tot hem de respondre, sense precipitacions que donin com a sobreentesa una afirmació indubtable, si els catalans volen realment la normalització lingüística (un estatus per al català exactament del grau de què gaudeixen el francès, l'italià, l'alemany...). Si la volen, caldrà programar, en els nivells teòrics, pràctics, polítics, activistes..., què hi pot conduir. Si hom troba forassenyat pretendre d'arribar a aquest estatus, que ens expliqui què es pot fer perquè puguem continuar afirmant que el català és una llengua com qualsevol altra, tal com ho era, per exemple, a l'època medieval. Ingenus, no; realistes i verçosos. Avui, com fa deu anys, entenc que no estem ben situats en la via de la normalització. No vull deixar de dir, abans no m'ho reprotxi algú, que jo crec en les

utopies i en els impossibles; més encara, considero que el món no pot avançar si es queda exclusivament en allò que sembla i que fan creure que és clarament possible i que no és un somni: la història ha demostrat que rebutjar el que és ideal, per llunyà i difícil que es vegi, és parar-nos una trampa; és deixar el nostre futur en les mans dels més poderosos, que ens reclamen no ésser il·lusos. És imprescindible no caure en aquest parany. En el cas que ens ocupa, seria accedir als copets a l'esquena que acompanyen un hipòcrita «au, conformeu-vos; què més voleu?», de qui voldria aniquilats el nacionalisme i l'exigència de viure la identitat catalana, variada i múltiple en la seva unitat.

11. El català, avui, com fa deu anys: una llengua sense poder i amb prestigi minvant. Homenatge als presos polítics

L'article a què m'he referit de fa deu anys conclouia dissortadament talment com ha de concloure aquest: el català continua essent una llengua sense poder o amb molt poc, i, doncs, encara que costi més de copsar, amb prestigi minvant, per una raó òbvia: el prestigi es manté i avança solament quan el poder ho permet.

En el context convuls en què vivim, vull tancar aquest escrit subratllant el fet escandalós que, per a mi, ha

esdevingut el símbol inequívoc de l'any 2019 de quin és realment l'estatus que s'atorga oficialment a la llengua catalana (la que, segons la Constitució espanyola, ha d'ésser objecte de protecció especial [«*Artículo 3.3. La riqueza de las distintas modalidades lingüísticas de España es un patrimonio cultural que será objeto de especial respeto y protección*»]): un modest homenatge als qui lluiten i pateixen pregonament a la presó o a l'exili o en la repressió per la defensa de la nació, la identitat, la llengua catalanes: en el judici altament transcendent, llarg, penós i despietat als presos polítics, en el qual es juguen el que tothom sap, hom no els ha deixats expressar en català en llurs defenses; hom els ha obligats a fer-ho en la llengua que no els és la pròpia i, doncs, els han impedit de poder expressar-se espontàniament i naturalment, encara que hagués estat amb ajuda de tècnics *ad hoc*: així és com s'ha de traduir, doncs, aquell «*especial respeto y protección*». Altres llengües estrangeres, bé que s'hi han deixat utilitzar. Magnífic exemple, si no fos deplorable i grotesc, de la normalitat, del poder i del prestigi de la llengua catalana. I vull denunciar que no he tingut l'ocasió de llegir en els mitjans de comunicació una seriosa i profunda crítica general respecte d'aquest ultratge als drets humans més elementals: ens acostumem a deixar en l'anècdota tantes coses que són clarament categoria!

El plaer de compartir

TRIAS
DES DE 1908

Trias Galetes - Biscuits, S.A.
Ctra. de Sils, 36
17430 Santa Coloma de Farners
Tel. 972 84 12 13
www.trias.cat